

Nowy Kształt Unii Europejskiej

Dziesięć zasad Attac dla demokratycznej i socjalnej konstytucji

Europejskie Attac stwierdzają, że aktualny kształt Unii Europejskiej jest poważną przeszkodą w pogłębianiu demokracji, zachowaniu fundamentalnych praw, sprawiedliwości społecznej i w trwałej ochronie środowiska. W obecnym kształcie UE brakuje demokracji i przejrzystości. Jest ona zarządzana przez zespół traktatów, które narzucają gospodarkę neoliberalną dla państw członkowskich i dla całego świata.

Jest to powód, dla którego sieć europejskich Attac postrzega przyszłość Europy jako sprawę najważniejszą w swojej działalności. W 2005 roku Attac Europa rozpoczął cykl spotkań, poświęconych kwestiom europejskim. Poniższa deklaracja jest ich efektem.

Po francuskim "non" i holenderskim "nee" stało się jasne, że nie tylko zaproponowanemu Traktatowi Konstytucyjnemu (TK w dalszej części tekstu), ale także obecnej Unii Europejskiej brakuje powszechnej legitymacji i są one postrzegane przez szeroką opinię publiczną jako antydemokratyczne i antysocjalne.

TK nie stanowi konstytucji w dosłownym znaczeniu, ale raczej zbiera i rozwija poprzednie normy prawne i traktaty. Mimo to jego znaczenie polityczne oceniane jest jako bardzo ważne, bo nie tylko zmienia instytucjonalną armaturę, definiuje pryncypia, wartości i cele, ale przedstawia także konkretną politykę. To, co konstytucjonalizuje neoliberalny model UE, jest nie do zaakceptowania. Traktat cierpi na brak procesów demokratycznych i uniemożliwia powrót do poprzedniego stanu.

Rządy Europejskie próbują dzisiaj powrócić do Traktatu, ignorując jego powszechne odrzucenie w niektórych krajach członkowskich. Liczą na rezultaty podczas francuskiej prezydencji w pierwszym semestrze 2008 roku. 18 rządów krajów członkowskich spotkało się w Madrycie, by osiągnąć kompromis odnośnie odrzuconego Traktatu.

Dlatego też jest niezbędne dla demokracji, aby ruchy społeczne i polityczne podjęły działania i zaproponowały konkretne alternatywne rozwiązania dla Europy i by ich propozycje zostały usłyszane. Attac Europa wnosi, aby całkiem nowy traktat, jak również prace nad nim, opierały się na dziesięciu zasadach, które odnoszą się do jego tworzenia (część I), jego instytucjonalnej zawartości (część II) i europejskich pryncypiów politycznych (część III).

Część I: dotycząca procesu tworzenia

1. ROZPOCZĄĆ DEMOKRATYCZNY PROCES

Nowy traktat powinien być stworzony i przyjęty w sposób demokratyczny. Attac Europa sprzeciwia się wszelkim próbom powrotu do TK i proponuje:

- Nowe, powołane demokratycznie zgromadzenie, wybrane bezpośrednio przez obywateli państw członkowskich, otrzyma mandat do stworzenia we współpracy z parlamentami narodowymi nowego projektu traktatu;
- Powinno ono zachować parytet, jeśli chodzi o płeć (a nie 16 % kobiet, jak w przypadku konwencji, która zredagowała TK);

- Każdy nowy traktat powinien być głosowany w referendum we wszystkich krajach członkowskich. Rezultat głosowania powinien być obliczany kraj za krajem;
- Podczas kampanii ratyfikacyjnej instytucje europejskie i państwa członkowskie stworzą reguły, pozwalające na publiczną debatę, niezależnie od dominujących interesów ekonomicznych, jakie na przykład reprezentują media, i z odpowiednią ilością czasu na pogłębioną dyskusję.

Część II: elementy traktatu konstytucyjnego

2. ROZWIJAĆ DEMOKRACJĘ

Całkiem nowy traktat powinien być zbudowany na najlepszych, jakie istnieją, podstawach demokratycznych. Obecna UE nie została stworzona na jasnym podziale władzy i cierpi na głęboki deficyt demokracji. Parlament Europejski nie ma inicjatywy stanowienia prawa, uchwalania budżetu ani głosowania za określoną polityką, choć jest jedynym ciałem demokratycznie wybranym w UE. Tymczasem Komisja Europejska, która nie została wybrana, jest jedyną instytucją, która może proponować prawo. Równocześnie jesteśmy świadkami upadku demokracji w krajach członkowskich.

Europejskie Attac domagają się:

- Podstawowymi zasadami nowego traktatu powinny być: godność człowieka, prawo, demokracja reprezentatywna i uczestnicząca, bezpieczeństwo socjalne i zapobieganie wykluczeniu, solidarność, równość kobiet i mężczyzn, wsparcie i zaangażowanie dla pokoju.
- Parlament Europejski powinien mieć prawo do proponowania i współtworzenia aktów legislacyjnych dla całej polityki europejskiej, jak również wyłączone prawo wybierania i zatwierdzania Komisji Europejskiej i każdego z jej członków indywidualnie.
- Tekst traktatu powinien zawierać jasny opis kompetencji UE i przedstawiać w sposób równie jasny granice swoich kompetencji w stosunku do parlamentów poszczególnych państw i ich władz. Żadna przestrzeń prawna nie powinna być pozostawiona Europejskiemu Trybunałowi Sprawiedliwości, jako temu, który odgrywa rolę legislatora de facto.
- Europejski Bank Centralny powinien być poddany demokratycznej kontroli. Głównym celem jego polityki monetarnej powinna być sprawiedliwość ekonomiczna, pełne zatrudnienie i bezpieczeństwo socjalne dla wszystkich obywateli europejskich. Biorąc pod uwagę kluczową rolę ekonomiczną Banku, jego całkowity brak legitymacji demokratycznej jest sprzeczny z jakąkolwiek definicją demokracji. Składną Eurogroup powinna ponosić odpowiedzialność, przewidzianą przez aktualne traktaty, odnośnie polityki walutowej.

3. WPROWADZIĆ PRZEJRZYŚĆ

Obecnie obywatele mają kłopot z egzekwowaniem swojego prawa do informacji. Bardzo często debaty Rady i Komitetu Stałych Reprezentantów nie są publiczne. Lobbying jest zjawiskiem demoralizującym, podkopującym demokrację. Domagamy się:

- Wszystkie obrady, spotkania komitetów i grup roboczych Rady oraz Komitetu Stałych Reprezentantów Rady powinny być otwarte dla publiczności;

- Dostęp do informacji powinien być zagwarantowany dla każdego europejskiego obywatela;
- Traktat powinien postawić jasne granice dla lobbingu, jak również przewidzieć obligatoryjną rejestrację oraz publikację udziału w zyskach i finansowania dla każdego lobbysty, członka Parlamentu Europejskiego i komitetów.
- Nowy traktat powinien być krótki i zrozumiały dla zwykłych ludzi.
- Wszystkie języki powinny być uznane za pełnoprawne. Wszystkie dokumenty UE powinny być dostępne we wszystkich językach oficjalnych UE.

4. WSPIERAĆ UDZIAŁ W DEMOKRACJI BEZPOŚREDNIEJ

Nowy Traktat powinien zawierać fundamentalne prawo bezpośredniego udziału obywateli w sprawach publicznych. Powinien ofiarować zrozumiałe wzory demokracji bezpośredniej, konkretne w praktyce i daleko posunięte. Powinien na przykład zawierać następujące prawa:

- Jakiś odłam całej populacji, pochodzącej z pewnej liczby państw członkowskich, może proponować prawo, które będzie rozważane i głosowane przez Parlament Europejski;
- Jakiś odłam całej populacji, pochodzący z pewnej liczby państw członkowskich, może domagać się, żeby Parlament Europejski zorganizował referendum we wszystkich państwach członkowskich i by rezultat powszechnej konsultacji był obowiązkowy;
- Powinien zostać ograniczony wpływ firm na instytucje UE i na podejmowane przez nie decyzje, dzięki przejrzystości i ograniczeniu przywilejów w tym dostępie.

Obligatoryjna konsultacja ruchów społecznych i organizacji pozarządowych będzie instytucjonalnie zagwarantowana dla całej europejskiej legislacji, podobnie jak konsultacja z innymi grupami interesów;

- Pierwsze referendum we wszystkich krajach członkowskich powinno dotyczyć nowego traktatu.

Część III: Zasady polityki europejskiej

5. ROZWIJAĆ PRAWA FUNDAMENTALNE

Nowy traktat powinien zawierać ulepszone, najbardziej postępowe prawa fundamentalne, które istnieją już w traktatach międzynarodowych, szczególnie w Międzynarodowej Karcie Praw Człowieka, Europejskiej Konwencji Ochrony Praw Człowieka i Fundamentalnych Wolności, Socjalnej Karcie Europejskiej (wersja z Turynu, 1961 rok) i Europejskim Kodeksie Ubezpieczenia Społecznego.

Konieczne jest zagwarantowanie w Traktacie praw fundamentalnych. Jednak w Karcie Praw Fundamentalnych UE, zapisanych w TK, najważniejsze prawa fundamentalne są nieobecne, znaczenie innych jest osłabione poprzez ich sformułowanie, mocno ograniczone przez wyjaśnienia w końcowym aneksie albo nie można ich dochodzić przed sądami. Z tego też powodu nie można ich nazywać prawami fundamentalnymi.

Europejskie Attac domagają się:

- Fundamentalne prawa, zawarte w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, Europejskiej Karcie Socjalnej i Europejskim Kodeksie Ubezpieczeń Społecznych powinny być uznawane przez sądy narodowe albo europejskie;
- UE powinna ratyfikować Europejską Konwencję Praw Człowieka tak, aby jego instytucje były poddane osądowi Europejskiego Trybunału Praw Człowieka;
- Powinno zostać jasno określone, że prawa fundamentalne, podobnie jak zasady Traktatu są nadrzędne, niż inne, pierwotne lub wtórne, prawo Unii Europejskiej;
- Fundamentalne prawa nie powinny być ograniczane przez prawo narodowe czy europejskie albo przez indywidualną interpretację nowej prezydencji Konwencji;
- Nowy traktat europejski powinien położyć akcent na dostęp do praw socjalnych i pracy, niezależnie od kraju pochodzenia;
- Powyższe prawa powinny być także respektowane w polityce zagranicznej UE (na przykład polityce bezpieczeństwa, związanej z migracją, polityce ochrony środowiska, polityce handlu).

6. OCHRANIAĆ I ROZWIJAĆ ZDOBYCZE DEMOKRATYCZNE

Zdobycze demokratyczne, prawa socjalne i obywatelskie oraz normy, dotyczące ochrony środowiska i zdrowia publicznego, są poddane silnej presji wcześniejszych traktatów, szczególnie zasadom konkurencji i wolnego rynku. Żaden nowy traktat europejski nie powinien zagrażać tym zdobyczom, ale dać osobom żyjącym w Europie, parlamentom i rządów narzędzia, by je jeszcze bardziej rozwijać na zasadach współpracy.

Attac domagają się:

- Prawa do kolektywnej negocjacji, prawa do strajku; jądro norm Międzynarodowej Organizacji Pracy powinno być podniesione do rangi podlegających egzekucji praw fundamentalnych;
- Każde państwo członkowskie powinno mieć możliwość zaadoptowania i popierania zasad jeszcze bardziej ambitnych w takich sektorach, jak ochrona zdrowia, ochrona grup o szczególnych potrzebach etc;
- Unia Europejska powinna być postrzegana jako Unia Współpracy (a nie konkurencji), której celem jest stałe rozwijanie norm, dotyczących ochrony środowiska, socjalnych i pracy, konkretyzująca konstytucyjne zasady bezpieczeństwa socjalnego i wspierania. Powinny zostać wprowadzone zasady zapobiegające dumpingowi fiskalnemu i socjalnemu;
- Powinno zostać ogłoszone, że prawo własności zawiera zobowiązania i że powoływanie się na prawo własności powinno równocześnie mieć na względzie dobro ogólne;
- Demokracja i partycypacja ekonomiczna powinny być ulepszone na każdym poziomie.

8. STWORZYĆ MOŻLIWOŚCI DLA ALTERNATYWNEGO PORZĄDKU EKONOMICZNEGO

Nowy traktat powinien respektować fundamentalne wartości i zasady demokratyczne podane powyżej. Powinien otworzyć się na możliwości wprowadzenia w życie polityki alternatywnej, zamiast narzucać jakiś określony model ekonomiczny, jak to czyni TK i poprzednie traktaty, przypominające bez przerwy o „zasadzie ekonomii rynkowej, w której jest wolna konkurencja”. Nie powinno to mieć miejsca ani w traktacie konstytucyjnym, ani w traktacie instytucjonalnym. Wybór modelu i regulacji ekonomicznych powinien wynikać z procesu polityki demokratycznej.

- Traktat nie powinien narzucać jakiegось modelu ekonomicznego, ale pozwolić na alternatywne wybory na każdym poziomie;
- „Wolna” konkurencja nie powinna być w UE zasadą uniwersalną. Definicja obszarów, w których „wolna” konkurencja jest dopuszczalna i tych, w których nie jest (na przykład zasoby wodne, edukacja, zdrowie, rolnictwo) powinna być określana w procesie demokratycznym na poziomie narodowym i europejskim. W żadnym przypadku te definicje nie powinny znaleźć się w zasadach konstytucyjnych.
- Prawo europejskie, na przykład prawo konkurencji, nie powinno podważać praw krajów członkowskich do definiowania, organizowania i finansowania dóbr publicznych, jak dostawy wody pitnej, zdrowia, edukacji i transportu publicznego. Wręcz przeciwnie - podstawowym celem europejskiej budowy powinno być tworzenie i polepszanie dóbr publicznych na wszystkich poziomach.

8. ZDEFINIOWAĆ CELE, A NIE ŚRODKI

Prawdziwa, żywa demokracja determinuje środki, żeby osiągnąć zadania swojej konstytucji. Określanie tych środków w samej konstytucji nie jest właściwe. Na przykład:

- Celem polityki transportowej powinno być „utrzymanie ruchu” i „równy dostęp do komunikacji dla wszystkich”, a nie budowa transeuropejskiej sieci dróg, autostrad i szybkiej kolei.
- Celem polityki rolnej powinno być „utrzymanie rolnictwa”, przetrwanie małych gospodarstw, podobnie jak „produkcja zdrowej i wystarczającej ilościowo żywności”, a nie „podnoszenie produktywności”, „racjonalizacja” albo „zastosowanie optimum czynników produkcji, szczególnie siły roboczej”;
- „Głównym celem” Centralnego Banku Europejskiego nie powinna być „stabilizacja cen”, ale sprawiedliwość ekonomiczna, pełne zatrudnienie i dobro wszystkich obywateli.
- Ochrona środowiska powinna być ważniejsza od wolnego rynku i logiki zysku. Powinna być drogowskazem dla polityki energetycznej, transportu i rolnictwa.

9. DAŻYĆ DO SZCZYTU W DZIEDZINIE SPRAW SOCJALNYCH I FISKALNYCH

W regionie, jakim jest UE z ekonomią silnie zintegrowaną po dziesiątkach lat liberalizacji (handel, finanse i inwestycje), państwa członkowskie przyjęły kurs w dół w tak ważnych dziedzinach, jak przepisy podatkowe i polityka społeczna. Aby się temu przeciwstawić, potrzebne są środki zaradcze, podjęte na poziomie europejskim. Chodzi o to, by ruch w górę został ułatwiony przez specjalne dyspozycje, przewidziane w nowym traktacie.

Europejskie Attac proponują:

- Podjęcie środków, które ułatwią walkę z odpływem środków podatkowych i konkurencją fiskalną. Podstawowe normy powinny być zaadoptowane na poziomie europejskim, szczególnie jeśli chodzi o opodatkowanie przedsiębiorstw oraz te związane z dochodami kapitału.
- Wadliwa polityka społeczna UE powinna zostać zastąpiona przez klarowny i podlegający egzekucji zbiór praw socjalnych.

Te reguły powinny brać pod uwagę różne możliwości ekonomiczne, na przykład poprzez zastosowanie „widełek”, czyli norm wyższych dla państw bogatszych i niższych dla uboższych. Te normy powinny być wprowadzone w ten sposób, aby każdy kraj mógł zastosować te z najwyższej półki.

Jeśli więcej krajów członkowskich zechce zastosować na przykład pełną politykę socjalną lub zaadoptować całość norm, dotyczących pracy, wyższych, niż te, jakie mogą być zaakceptowane przez całość UE, mogą one podpisać porozumienie o współpracy odnośnie interesujących je zagadnień.

10. STWORZYĆ ZOBOWIĄZANIE DO POKOJU I SOLIDARNOŚCI

Odnosnie kwestii bezpieczeństwa, jej celem powinien być „pokój” (w najszerszym znaczeniu tego słowa), a nie zbrojenia na poziomie międzynarodowym. Projekt TK postanawia: „Kraje członkowskie angażują się do stopniowego powiększania swoich zdolności militarnych”. Europejska Agencja Obrony zajmie się między innymi „rozwijaniem uzbrojenia”. Nowy traktat powinien zdefiniować ambicje polityczne Europy: UE powinna być kluczowym aktorem w zdefiniowaniu nowego porządku międzynarodowego i multilateralnego, mającego na celu budowanie pokoju, potępienie wojny i zbrojeń jako sposobu na rozwiązywanie konfliktów międzynarodowych. Potępiamy przede wszystkim neokonserwatywną koncepcję „prewencyjnych misji wojskowych”.

Europejskie Attac domagają się:

- Absolutnego respektowania prawa międzynarodowego, szczególnie Karty Narodów Zjednoczonych, Deklaracji Praw Człowieka, traktatu o nie rozprzestrzenianiu zbrojeń i oczywiście zobowiązań do rozbrojenia. UE powinna też zachęcać do demokratycznych reform w ONZ;
- Popierania rozbrojenia na poziomie światowym, poczynając od swojego kraju;
- Powinna zostać zagwarantowana niezależność UE w stosunku do NATO;
- Zapewnienia poważnego wsparcia we wszystkich krajach członkowskich, jak i na poziomie UE,

dla instytucji prowadzących prace nad pokojowym rozwiązywaniem konfliktów;

- Zasady równości między różnymi typami polityki i partycypacji w każdej aktywności polityki zagranicznej UE.

Te zasady zostały stworzone przez około 15 stowarzyszeń europejskich Attac. Udało się pokonać wiele różnic, inne zostały potraktowane tak, by nie blokować dalszego postępu w pracach. Choć te zasady z pewnością mogą być rozwinięte, a inne dorzucone, to istotne jest, że zalecamy politykę alternatywną do tej, tworzącej europejską fortecę - kryminalizacji emigrantów, niesprawiedliwych reguł handlowych, długów i ubóstwa. Domagamy się większej współpracy z biednymi krajami na zasadach równości. Wierzimy, że zasady te dadzą dobry początek w stworzeniu postępowych i powszechnych odpowiedzi na próby rządów państw członkowskich do wprowadzenia w życie dawnego TK albo do podążania przez UE dawnymi koleinami. Wierzimy, że odmowna odpowiedź Francji i Holandii zapobiegnie tym dwóm opcjom.

Poza tym, że deklaracja ta stanowi wspólną platformę i narzędzie do wspólnych akcji dla jej sygnatariuszy, ma też na celu otwarcie debaty dla europejskich sił postępowych. Tylko najszersza koalicja różnych sił może narzucić inny scenariusz, niż ten, przewidziany w poprzednim traktacie konstytucyjnym.

Attac popiera demokrację uczestniczącą, instytucje demokratyczne, współpracę w Europie i w świecie. Naszym celem jest sprawiedliwość ekonomiczna i społeczna oraz trwała ochrona środowiska naturalnego tak w Europie, jak i wymiarze globalnym.

Sygnatariusze:

ATTAC Niemcy
ATTAC Austria
ATTAC Belgia
ATTAC Dania
ATTAC Hiszpania
ATTAC Finlandia
ATTAC Francja
ATTAC Grecja
ATTAC Węgry
ATTAC Włochy
ATTAC Jersey
ATTAC Norwegia
ATTAC Holandia
ATTAC Polska
ATTAC Szwecja
ATTAC Szwajcaria

Amsterdam, Ateny, Berlin, Berno, Bruksela, Helsinki, Jersey, Kopenhaga, Madryt, Oslo, Paryż, Rzym, Sztokholm, Warszawa, Wiedeń, 11 marca 2007